

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 56. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360043280/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

har maattet passe paa Tiden, hvor ivrigt han har maattet benytte Lejligheden og Øjeblikket, hvor mange Gange han har staaet i Begreb med at opgive det Hele, hvor mange Anfald af Hæsbøshed og Modløshed han har besejret, blot for at naa dette ringe Maal; det ringeste levendefødte Værk indbefatter titusinde Triumfer. Og hvilken Sammenknytning af Omstændigheder udfordres ikke for at det saa ikke dør lige efter Fødselen! Ligesaa mange som for en levende Organisme. Værket maa finde ligesom et aabent Sted, i hvilket det passer ind, Interessen derfor maa ikke krydses af andre stærkere Interesser, Strømmen maa ikke gaa i modsat Retning, Talentet maa ikke overstraales af et større Talent. Det maa ikke minde om noget Tidligere, det maa end ikke ved et Tilfælde ligne noget Andet, og det maa dog paa en eller anden Maade knytte sig til noget allerede Bekendt og følge en Vej, der allerede er banet. Det maa endelig komme i den rette Belysning. Der er Værker, som uden at være blødagtige bliver blødagtige i Belysning af en samtidig Begivenhed eller samtidig Frembringelse. Der er Værker, som bliver gammeldags, Værker, som bliver fattige og ligesom blege.

Obermann vil som Forfatter neppe komme til at henhøre til en anden Klasse af Skribenter end Sénancour, dem, for hvem Hemmeligheden ved at trænge igennem er som en Art Trolddom.

Hans Breve indeholder en alsidig Fremstilling af hans Sjæleliv og Sjælehistorie. Den sidste er sammentrængt i disse Ord: «Ak, hvor Mennesket er stort saalænge det er uerfarent, hvor det vilde være rigt og frugtbart, hvis ikke Næstens kolde Blik og Uretfærdighedens kolde Vindpust udtørrede vort Hjerte. Jeg trængte til Lykke. Jeg var skabt til at lide. Hvem kender ikke de mørke Dage henimod Vinterens Komme, paa hvilke selv Morgenen bringer en Fortætning af Taagerne og kun begynder at sprede Lys ved nogle mørke Linier af en brændende Farve paa de sammenhobede Skyer. Tænk paa hint Taageslør, hint orkanagtige Vindstød, hint blege Skær, denne Piben gennær Træerne, der giver efter og skælver, hin lange Tuden, hvis sønderrivende Lyd ligner rædsomme Klager: det var mit Livs Morgen. Ved Middagstid koldere og stadigere Storme, henimod Aften tættere Mørke, og Menneskets Dag er tilende.»

For en Natur med saa tungt et Sind er hele det ordnede Liv utaaeligt. Det vanskeligste og pinligste Tidsskæl i enhver Mands Liv, Tidspunktet, paa hvilket han skal vælge en

Livsstilling, vil være et, hvorover han ikke kan komme. Thi Valget af en Livsstilling vil sige Afkald paa den uendelige Frihed, paa den fuldstændige Menneskelighed, og Indsnevring i en Baas som Dyrets. Det er Friheden for alt Standspræg, som Kvinderne skylder en Del af deres Skønhed og af deres Køns Poesi. Standspræget er en Indskrænkning, en Latterlighed, en Endelighed. Hvorledes skulde da en Natur som Obermanns kunne vælge en Stand! Han, som paa én Gang er for dyb og for svag for det virkelige Liv, hader Intet mere end Afhængighed. Han skræmmes tilbage af Samfundsordenen: »Saa meget er vist; jeg vil ikke slæbe mig oppefter fra Trappetrin til Trappetrin, indtage en Stilling i Samfundet, have Foresatte, jeg maa vise Ærbødighed, for til Gengæld at have Underordnede, jeg tør ringeagte. Intet synes mig saa latterlig dumt som denne Trinstige af Ringeagt, der strækker sig gennem hele Samfundet lige fra Fyrsten, der, som han siger, kun er Gud underordnet, til den fattigste Kludesamler, der maa vise det Fruentimmer Agtelse, som lejer ham en Straamadræs for Natten.»

Han ønsker ikke at købe Retten til at befale med Pligten til at lystre. Indbegrebet af al jordisk Pine er for ham sammentrængt i Uhret. At skære sine Stemninger i Stykker efter Klokketslet som Arbejderen, som Forretningsmanden, som Embedsmanden maa, det er ham at berøve sig selv det eneste Gode, som Livet med al dets Genvordighed byder: Uafhængigheden.

Han staar fremmed blandt sine Medmennesker, de føler ikke som han og han tror ikke som de. De forekommer ham i den Grad befængte med Overtro, Fordomme, Hykleri og selvkabelig Usandfærdighed, at han gyser tilbage for at træde i Forhold til dem. Det 18de Aarhundrede var ikke udmundet i Retroenhed, men det havde i Frankrig ikke frigjort sig fra en deistisk Gudelighed med Tro paa Menneskelivets Fortsættelse i en anden Verden. Sénaucour dler ikke dets Tro, han er en rent moderne Aand; det 19de Aarhundredes videnskabelige Verdensanskuelse findes allevegne hos ham; han er en varmtførende og overbevist Humanist og ligesaa fjern fra Troen paa en bedre Tilstand efter Døden som fra Troen paa en Gudepersonlighed.

Det religiøse Spørgsmaal drøftes i hans Breve fra mange Sider. Man vil her allerede finde den harmfulde Imødegøen af Læren om at Ateismen udspringer af Ondskab eller slette Lidenskaber, som senere varieres i det oprindende Aarhundredes